www.turkishstudies.net/turkishstudies

Turkish Studies

eISSN: 1308-2140

Research Article / Araştırma Makalesi

INTERNATIONAL
BALKAN
UNIVERSITY

Sponsored by IBU

Avrupa Birliği'ni Sarsan Deprem: İnsani Güvenlik Bağlamında Covid-19

Earthquake Shaking the European Union: Covid-19 in Human Security Context

Fulya Köksoy*

Abstract: States have remained pretty fragile because of the lack of proper strategy and capacity in the struggle with Covid-19 that first emerged in Wuhan City of China in December 2019 and spread into the whole world at a great pace; for the latest data, more than 500 thousand people lost their lives and there are more than 10 millions of cases all around the world. The casualty arising from this pandemic that catches the world off guard is pretty large-scale. The pandemic that has spread to the globe by the effect of globalization created an shock effect for the European Union (EU) as well; the union as a whole and also the member states could not attain success in the struggle with this pandemic. There has started an inversion from traditional security approaches that prioritize state security only within the frame of size-changing threats after the cold war to the new security approaches which focus the security of factors like individual, environment, economy, and technology in addition to the security of the state. Thus, it has been understood how important human security is at the axis of new security approaches whose focal point is the human. In this manner, this paper draws a general frame about the effects of Covid-19 on the human security in the context of EU; we also appropriate the related analysis as part of Germany, France, Italy, and Spain within the frame of being the most affected states by the crisis; having the biggest armament, largest economy and highest number of chairs in the Parliament of Europe; providing the highest contribution to EU's budget. The chief goal of such research is to contribute to Turkish literature by analyzing this new pandemic within the frame of EU and human security. The status of member states has been problematized in the struggle with related pandemic pursuant to the observations that traditional security approaches without human security orientation are not effective against the pandemic and also the states who have the biggest military and economic capacities remain fragile against the pandemic; this paper also concretizes the current status at the axis of the numeric data.

Structured Abstract: According to experiences, traditional security approaches that approach from a narrow perspective to security by being state-oriented and protecting states against other states and terror problem have not provided any solutions toward the virus within the context of this virus which is known as Covid-19 and also which first emerged in the Wuhan City of China and engraved in the whole world by results. This situation gives room to the human security concept as part of the new security approaches which put the human in focus. In other words, this pandemic once again shows how important human security is.

* Dr. Öğr. Üyesi, Batman Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
Asst. Prof. Dr., Batman University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of International Relations

ORCID 0000-0002-6915-5620

fulyakoksoy@gmail.com

Cite as/ Atıf: Köksoy, F. (2020). Avrupa Birliği'ni sarsan deprem: İnsani güvenlik bağlamında Covid-19. *Turkish Studies*, 15(6), 663-682. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.44913>

Received/Geliş: 07 July/Temmuz 2020

Accepted/Kabul: 15 October/Ekim 2020

Copyright © MDE, Turkey

Checked by plagiarism software

Published/Yayın: 20 October/Ekim 2020

CC BY-NC 4.0

Covid-19 in which security agenda that grounds on humanitarian values in the context of providing fundamental rights, needs, living conditions, and protecting individuals from all the threats has become a serious threat for human security centered on the priority of the individual and also Covid-19 for the last eight months. This pandemic is a global crisis as well as it has created the earthquake effect for both the European Union (EU) and the member states. This related epidemic that catches all the states and all the members of EU flatfooted has created an extra problem to EU's struggle with the long-termed economic crisis, rising populism, anti-immigrant mentality, rising nationalism, ethnocentrism and also the troubles arising from Brexit. The concrete reality, except the ongoing discussions related to the future of the EU in the context of the related pandemic, is the serious human security problem on the platform of both EU and all the member states and also specific to the most powerful states of EU such as Germany, France, Italy, and Spain.

It is concluded that related pandemic that has caused a human security crisis on both the platform of EU and Germany, France, Italy with Spain threatens the health and economic security of related states and becomes a serious threat for human security in the end. With reference to the high rates of human casualties in the context of Germany, France, and Italy arising from the pandemic, it is seen in the analysis that was conducted by utilizing the population of related states about Eurostat's data on the number of hospital beds and doctors per 100 thousand people that other three important member states including Germany have capacity problems in health care; this reflects the problematic structure regarding health safety. On the other hand, due to the pandemic, there are factors such as shrinkage for markets and demands, precautions taken at the borders, interruption of production, the closing of workplaces, curfews, and travel bans under the deterioration of the economic security balance. Recessions in the economy of states, slowing down economic activities, and increasing the general price levels because of the pandemic are the remarkable issues that directly affect the individuals. On the other hand, Germany displays a successful struggle in the context of developed awareness level of public and quick action mechanism in emergencies rather than a developed health capacity that has been continuously emphasized while France, Italy and Spain could not reach a high success level in the direction of falling short of health services mechanism; having higher old age population ratio compared to young population; being delayed to take precautions toward struggling with pandemic late.

On the other hand, the European Union that is both supranational and intergovernmental could not provide solidarity by making a common union plan in the struggle with the pandemic. It has been experienced once more that the issue of creating a European society within the scope of social solidarity and unity could not be made actual via integration. Precautions that have been taken as part of the struggle with pandemic impede the functionality of the EU mechanism that is established on the free movement of goods, services, capital, and people. Moreover, we also observe that EU's human security discourse that has their origins in 'European Security Strategy' document in 2003; that is crowned by 'Barcelona Convention' published in 2004; 'Madrid Convention' published in 2007; 'European Global Strategy' published in 2016 remains a theory. On the other hand, it is also seen that cooperation within the EU has remained at the international level; precautions have remained within the states themselves. Measures at the national platform remain incapable of removing this problem that affects the whole world; this also causes international cooperation to become clear at this point.

States, in general, focused on their own security until this new global threat. However, the pandemic has caused mortality to highly increase and affected the economic, social, and political textures of states; these issues establish the elements of human security. Moreover, for conclusions, having a national security approach that is primarily based on military elements is not a solution for such threats. The issue that states need to develop individual-oriented behavior patterns; strengthen health services capacities and allocate sufficient cash resources comes into prominence. In fact, epidemics necessitate a global challenge and collective struggle at the same time. Briefly, this issue that is also experienced in the context of the EU reveals the need for a human security approach that is based on more comprehensive, holistic, common will and cooperation throughout the whole world and specific to the Union.

Keywords: European Union, Human Security, Coronavirus (Covid-19), Germany, France, Italy, Spain

z: İlk olarak 2019 yılı Aralık ayında in'in Wuhan kentinde grlen ve byk hızla tm dnyaya yayılan Covid-19 salgını ile mcadelede uygun strateji ve kapasite eksikliği nedeniyle hkmetler olduka kırılgan kalmış, son verilere gre dnya apında 10 milyonu aşkın vaka olmakla birlikte 500 binden fazla kişi hayatını kaybetmiştir. Dnyayı hazırlıksız ve beklenmeyen biranda yakalayan bu kresel salgının ortaya

çıkardığı zayıf, oldukça büyük ölçeklidir. Küreselleşmenin de etkisiyle tüm dünyaya yayılan salgın, Avrupa Birliği (AB) içinde yıkıcı bir deprem etkisi yaratmış, bir bütün olarak Birlik ve özelde üye devletler bu salgınla mücadelede tam anlamıyla başarı sağlayamamıştır. Soğuk Savaş sonrası tehditlerin boyut değiştirmesi çerçevesinde salt devlet güvenliğini önceliklendiren geleneksel güvenlik yaklaşımlarından devletle beraber birey, çevre, ekonomi, teknoloji gibi unsurların güvenliğini odak noktası hâline getiren yeni güvenlik yaklaşımlarına doğru bir evrilme başlamıştır. Nitekim merkezi odak noktası “insan” olan bu salgın bağlamında yeni güvenlik yaklaşımları ekseninde ortaya konulan insani güvenliğin ne kadar önemli olduğu bir kez daha anlaşılmıştır. Bu minvalden hareketle çalışmada, Covid-19 salgınının AB bağlamında insani güvenliğe olan etkisi doğrultusunda genel bir çerçeve çizilmekle beraber, AB bütçesine en yüksek katkıyı sağlamaları, Avrupa Parlamentosu’nda en fazla sandalyeye sahip olmaları, askeri güçleri, AB’nin en büyük ekonomileri ve krizden en çok etkilenen devletler olmaları çerçevesinde AB üye devletlerinden Almanya, Fransa, İtalya ve İspanya bağlamında söz konusu analiz özelleştirilmektedir. Bu yönde bir çalışma oluşturulmasının nihai amacı ise yeni tecrübe edilen Covid-19 salgınına AB ve insani güvenlik bağlamında analiz ederek Türkçe yazına katkıda bulunmaktadır. İnsani güvenliği merkezine almayan geleneksel güvenlik yaklaşımlarının salgın karşısında etkin olamadığı ve dünyanın en ileri askeri ve ekonomik kapasitesine sahip olan devletlerin dahi salgın karşısında oldukça kırılgan kaldığının tüm dünya tarafından tecrübe edilmesi çerçevesinde, insani güvenliğe etki eden salgınla mücadelede söz konusu üye devletlerin durumu sorunsallaştırılmakta, sayısal veriler ekseninde mevcut durum somutlaştırılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Birliği, İnsani Güvenlik, Koronavirüs (Covid-19), Almanya, Fransa, İtalya, İspanya

Giriş

Dünya genelinde mevcut düzenin yeniden sorgulanmasına yol açan koronavirüs, küresel bağlamda etkiye sebebiyet vermekle beraber, her devleti kendi iç dinamikleri (toplumsal ve kurumsal yapıları gibi) ekseninde de etkilemiştir (Cebeci, 2020: 1411-1412). Diğer yandan, söz konusu virüs devletler açısından en yalın haliyle “kendine yönelik tehditlerin bulunmaması” olarak betimlenen güvenlik ekseninde beka kaygısına yol açmıştır ki bu noktada devletlerin varlıklarının ve bütünlüklerinin devam ettirilmesi ve vatandaşlarının huzur içinde yaşamaları gibi unsurlar ön plana çıkmıştır (Yenal, 2020: 1320). Aralık 2019’a tarihlenen ve ilk kez Çin’in Wuhan şehrinde ortaya çıkan, resmi adıyla Covid- 19 olarak bilinen ve sonuçları itibarıyla dünya genelinde derin izler bırakan bu virüs, aynı zamanda insani güvenlik problemine yol açmıştır.

İki kutuplu dünya düzeninden çok kutuplu düzenine evrilen Soğuk Savaş sonrası dönemde dünya politikalarında önemli bir değişim yaşanmaya başlamıştır. Söz konusu değişimlerden biri de güvenlik anlayışına ilişkindir ki bu yeni dönemle beraber tehditlerin boyut değiştirdiği, uluslararası terörizm, organize suçlar, siber tehditler, çevresel tahribatlar, iklim değişikliği, doğal afetler, kitle imha silahlarının yaygınlaşması gibi unsurların güvenliğe yönelik yeni tehditler oluşturduğu görülmektedir. Bu yeni tehditlerden etkilenen artık salt devletler değildir ve bu noktada birey de söz konusu yeni tehditlerden etkilenen aktörler kervanında öncelikli bir konuma yükselmektedir. Bu durum ise insani güvenlik kavramına alan açmaktadır.

İnsani güvenlik kavramı, Soğuk Savaş sonrası uluslararası sistemde yaşanan üç büyük değişikliğe bir cevap olarak görülebilir: 1) Geleneksel tehditlerin boyut değiştirmesi ve yeni tehditlerin ortaya çıkması, 2) Küresel normlarda yavaş ama istikrarlı değişimler yaşanması, 3) Küreselleşme sürecinin etkisi (Sira ve Grans, 2010: 3). Bu noktada Covid-19 salgınıyla insani güvenlik bağlamında mücadelede yönlendirici ve etkin bir rolü ne ölçüde oynadığı konusunda tartışmaların sürdüğü Birleşmiş Milletler ve Dünya Sağlık Örgütü gibi uluslararası kurumlara ek olarak, söz konusu tartışmalar uluslar üstü bir örgüt olan Avrupa Birliği çerçevesinde de salgının başladığı ilk andan itibaren devam etmiştir (Bağbaşıoğlu, 2020: 96-97). Ancak Birlik, salgınla mücadelede beklenenin aksine kapsamlı, bütüncül, ortak irade ve dayanışma üzerine kurulu bir insani güvenlik yaklaşımı sergileyememiştir. Nitekim Çin’de ortaya çıkıp, hızlı bir şekilde dünyanın tüm coğrafyalarına yayılan bu krizin bilançosu hem AB genelinde hem de üye devletler

zelinde son derece ağır olmuş ve bu bağlamda insani gvenliğin ne kadar nemli olduğu alınan derin yaralarla tecrbe edilmiştir.

Avrupa Birliği'nin en nemli yeleri olan Almanya, Fransa, İtalya ve İspanya ekseninde Covid-19 salgınına insani gvenlik bağlamında analiz eden bu alışma zarfında, ncelikle insani gvenliğe ynelik kavramsal bir ereve doğrultusunda ilgili literatrde ortaya konan insani gvenlik tanımları ele alınmaktadır. Akabinde, tarihsel bir perspektiften AB'nin insani gvenliğe ilişkin sylemi analiz edilmektedir. Son blmde ise AB bağlamında Covid-19 virsnn insani gvenliğe olan etkisi doğrultusunda genel bir ereve ortaya konulmakla beraber, AB btcesine en yksek katkıyı sağlamaları, Avrupa Parlamentosu'nda en fazla sandalyeye sahip olmaları, askeri gleri, AB'nin en byk ekonomileri, virsle mcadelede farklı başarı dzeylerine sahip ve krizden en ok etkilenen devletler olmaları erevesinde AB ye devletlerinden Almanya, Fransa, İtalya ve İspanya zelinde sz konusu virsn insani gvenliğe ynelik yansıması analiz edilmektedir.

1. Kavramsal ereve: İnsani Gvenlik

İki kutuplu dnya sisteminin sona erdiği Soğuk Savaş sonrası dnemin yarattığı yeni dnya kompozisyonunda ve kreselleşmenin de doruk noktasına ulaşmasıyla salt devletleri ve bu noktada ulusal ve askeri gvenliği odak noktasına koyan geleneksel gvenlik yaklaşımlarında nemli bir değişim yaşanmıştır. Bu noktada artık gvenlik sadece devlet merkezli ele alınmayıp, analize devlet dış aktrler ve yeni sektrler de dhil edilmektedir. Mevzubahis bu durum ise insani gvenlik kavramına alan amaktadır.

Soğuk Savaşın sona ermesiyle beraber i silahlı atışmaların, etnik atışmaların niceliksel olarak artması ile devlet merkezli tehditlerin insan merkezli tehditlere evrilmesi, sınır açan yeni tehditlerle mcadelede bireylerin de gvenliğinin sağlanması gerekliliğinin belirginleşmesi, bireyin gvenliğini nceleyen uluslararası normlar ve ilkelerin ortaya ıkması erevesinde hem geleneksel gvenlik anlayışında değişim yaşanmış hem de insani gvenlik kavramı n plana ıkmıştır (Ovalı, 2006: 17). Bu bağlamda, Birleşmiş Milletler (BM) tarafından 1994 yılında yayımlanan "Kalkınma Raporu'nda (*Human Development Report*)" geleneksel gvenlik anlayışında yaşanan değişime ynelik ortaya konan şu ifadeler nem arz etmektedir:

"Gvenlik kavramı, ok uzun bir sredir lkenin dış saldırganlıklardan bertaraf edilmesi, dış politikada ulusal ıkarların korunması ve nkleer tehditler karşısında kresel gvenliğin temin edilmesi şeklinde dar bir perspektiften tanımlanmıştır. yle ki sz konusu kavram, bireyden ziyade ulus-devletlerle ilişkilidir. Bu noktada sper gler Soğuk Savaşın rn olan ideolojik mcadeleye yoğunlaşmıştır. Sadece son zamanlarda bağımsızlıklarını kazanan gelişmekte olan devletler, kırılgan ulusal kimliklerine ynelik gerek veya algılanan tehditlere karşı duyarlı davranma eğiliminde olmuştur. Ancak unutulana realite, gnlk yaşamlarında gvenlik arayışında olan sıradan insanların somut endişeleridir. Bu insanların oğu iin gvenlik; hastalık, alık, işsizlik, su, sosyal atışma, siyasi baskı ve evresel tehditlerden korunmayı sembolize etmektedir. Soğuk Savaşın karanlık glgeleri ortadan kalktığında artık birok atışmanın uluslar arasında değil uluslar iinde olduğu grlebilecektir" (UN Human Development Report, 1994: 22).

Kalkınma Raporu'nda da ortaya konuğu gibi Soğuk Savaş sonrası dnemin gvenlik anlayışının salt ulus devlet eksenli olmayıp, tehditlerin evreden alığa, hastalıklardan siyasi baskılara kadar geniş bir skala doğrultusunda eşitlendiği ve bu eksenle bireyin de dhil olduğu yeni bir gvenlik anlayışına işaret edildiği grlmektedir. te yandan, insani gvenlik kavramına ynelik ortak bir tanımda buluşulması sorunu yaşansa da sz konusu kavram aynı rapor ekseninde tanımlanmaktadır. Bu noktada "insanların ncelikle alık, hastalık gibi kronik tehditlerden, gnlk yaşamı etkileyen ani ve zarar verici dalgalanmalardan korunması ve topyekn insan zgrlkleri ve gereksinimliklerinin korunması ve yerine getirilmesi," (UN Human Development Report, 1994: 4,

23) olarak BM Kalkınma Raporu’nda ilk kez kavramsal bir çerçeveye oturtulan insani güvenliğin, “korkudan arınma” (*freedom from fear*) ve “yoksulluk ve yoksunluktan arınma” (*freedom from want*) şeklinde iki temel mekanizmayı kapsadığı belirtilmekle beraber, kavramın diğer unsurları ise şu şekilde ortaya konmaktadır:

- 1) Ekonomik Güvenlik: Bireylere yönelik üretken ve kazançlı bir işten veya kamu tarafından finanse edilen temel bir gelirin sağlanmasıdır.
- 2) Sağlık Güvenliği: İnsan sağlığını etkileyen tüm hastalıklardan ve sağlıksız yaşam koşullarından bireyin asgari düzeyde korunmasıdır.
- 3) Gıda Güvenliği: Tüm insanların her zaman fiziksel ve iktisadi olarak temel gıdaya ulaşımının sağlanmasıdır.
- 4) Çevresel Güvenlik: Tüm insanların çevrenin zarar verici etkilerinden, doğaya etki eden insan kaynaklı tahribatlardan ve çevresel ortamın bozulması kaynaklı ortaya çıkan sorunlardan korunmasıdır.
- 5) Kişisel Güvenlik: İnsanların vatandaşı olduğu devletlerden veya diğer devletlerden, bireylerden, grupların şiddetinden ve özel boyutta bireyin kendi evi içinde aile bireyleri kaynaklı kötü davranış ve şiddetten korunmasıdır.
- 6) Toplum Güvenliği: İnsanların mezhepsel ve etnik şiddetten korunmasının temin edilmesidir.
- 7) Siyasi Güvenlik: İnsanların temel insan hakları ihlallerinin, siyasi baskının olmadığı ve özgürlüklerin korunduğu bir toplum içinde yaşamasının sağlanmasıdır (UN Human Development Report, 1994: 25-33; Tangör, 2012: 62; Yılmaz, 2017: 431; Liotta ve Owen, 2006a: 42; Breslin ve Christou, 2015: 2; Aksu ve Turhan, 2012: 76).

Diğer taraftan ilgili literatür analiz edildiği takdirde, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı ekseninde geliştirilen “Kalkınma Raporu” bağlamında ortaya konan insani güvenliğe ilişkin kavramsal bir çerçeve sunulduğu görülmektedir. Örneğin, Jorge Nef (1999) insani güvenliğini çevresel, bireysel ve fiziksel güvenlik; ekonomik güvenlik; sosyal güvenlik; siyasi güvenlik ve kültürel güvenlik şeklinde beş kategorizasyon ekseninde tanımlamaktadır (25). Söz konusu kavram, Laura Reed ve Majid Tehranian tarafından bireyler arası ilişkileri ve saygı faktörünü güçlendirici koşulları vurgulayan psikolojik ve iletişimsel güvenlik bağlamında tanımlanırken (Reed ve Tehranian’dan akt., Paris, 2001:91-92) Robert Bedeski (2000) ise insani güvenliğin insan yaşamını koruyan ve savunan kurumları, teknolojiyi ve faaliyetleri içerdiğini ve insan özgürlüğünün garanti altına alınmasında rol oynayan barış ve refahın korunması süreci olduğunu vurgulamaktadır. Caroline Thomas (1999) ise insani güvenliğin, tüm insanlığın ortak yararı vurgusuyla temel ihtiyaçların karşılanması, insanlık onuruna saygı, küresel, ulusal ve/veya yerel güçlerin bireye yönelik baskıcı güçlerinin olmaması durumunu ifade ettiğini belirtmektedir (3,6). Öte yandan, tablo 1 kavrama yönelik ilgili literatürdeki kavramsallaştırmaların daha analitik bir düzeyde ele alınmasını yansıtmaktadır.

Tablo 1: İnsani Gvenlik Yaklaşımları

Kişi	Referans Nesnesi	Temel Değerler	Tehditler	Güvensizlik Durumundaki Aktörler
Kofi Annan	Birey	Ekonomik kalkınma, sosyal adalet, �vrenin korunması, demokratikleşme, silahsızlanma ve insan haklarına saygı ve hukukun üstünlüğü	şiddet, nükleer ve kitle imha silahları, baskı, insan hakları ihlalleri, sivil nüfusun yer değiştirmesi, uluslararası terörizm, AIDS pandemisi, uyurturucu ve silah ka�ak�lığı, �vresel felaketler	Devletler, bireyler, doğa ve �evre
Sadako Ogato	Birey	1-Devletler ve vatandaşlar çatışmaları barışçıl ve şiddet içermeyen yollarla çözme ve çatışmalardan sonra uzlaşma çabalarını etkin bir şekilde yürütme yeteneğine haiz olmalıdır. 2- İnsanlar; bir devlete ait olan insani, siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel haklar da d�hil olmak üzere tüm hak ve y�k�ml�l�klere ayrım gözetmeksizin kullanmalıdır. 3- Sosyal içerme veya politik, sosyal ve ekonomik politika yapma süreçlerine eşit erişimin sağlanması ve bunlardan eşit faydaların alınması gerekmektedir. 4-Hukukun üstünlüğünün oluşturulması ve adalet sisteminin bağımsızlığı. Bir toplumdaki her birey aynı hak ve y�k�ml�l�klere sahip olmalı ve aynı kurallara tabi olmalıdır.	Siyasi Askeri Sosyal Ekonomik �evre Silahlanma Uyurturucu ticareti HIV Yayılması	Doğa, �evre, devletler, bireyler,
Ramesh Thakur	Toplum	İnsani güvenlik, bir	Bireyin “yaşam	Devlet, bireyler,

		toplumun yaşam kalitesini ifade eder. İnsani güvenliğin ana unsuru insan haklarıdır.	kalitesini bozan her şey”	toplumsal gruplar, idari, yargı, polis, doğa, çevre
Hans Van Ginkel and Edward Newman	Birey	İnsanlık onuru	Korku, çatışma, cehalet, yoksulluk, sosyal ve kültürel yoksunluk, açlık	Devletler, bireyler
Kanti Bajpai	Birey	Bireysel güvenlik ve özgürlük	Doğrudan: şiddet, ayrımcılık, uluslararası anlaşmazlıklar, silahların yayılması Dolaylı: yoksulluk, hastalık, doğal ve insan kaynaklı felaketler, çevresel bozulma	Devletler, devlet-dışı aktörler
Lincoln Chen	Birey	İnsanın hayatta kalması, refahı ve özgürlüğü	Yoksulluk, savaş, çatışma, baskı	Devletler, bireyler, çevre
Gary King ve Christopher Murray	Birey	Yoksulluğun önüne geçilmesi, refah, gelir, sağlık, eğitim, siyasi özgürlük	Baskı, yoksulluk, suç, askeri çatışma, hastalıklar, akut çevre sorunları, ekonomik krizler	Devlet, birey, çevre, dünya ekonomisi, ordu
Caroline Thomas	Birey	Gıda, barınma, eğitim, sağlık alanlarında yetersizlik, siyasi katılım ve temsil	Baskı, siyasi katılım, temsil ve temel ihtiyaç eksikliği	Birey, devlet
George Macleod	Birey	Bireylerin kendilerinin, çevrelerinin ve içinde bulundukları toplumun güvenliği	Kıtlık, kitlesel göç	Birey, devlet
Jennifer Leaning	Birey ve Toplum	Maddi, sosyal ve psikolojik koşulların yaratılması	Yaşama, korunma, psiko-sosyal ihtiyaçlara yönelik tehditler, toplumsal bozulma, düşük yaşam standardı, savaş	Birey, devlet, toplum

Kaynak: (GTRC, t.y).

Bu noktada insani güvenlik bağlamında birey, toplum, ekonomi, çevre, sağlık ve gıda gibi koşulların odak noktası yapıldığı görülmektedir. Öyle ki insani güvenlik kavramı, geleneksel güvenlik sorunlarının ötesinde bir anlayışla çevrelenen güvenlik konsepti bağlamında ortaya çıkan bir paradigmadır. Bu paradigma salt ulus devletlere odaklanmak yerine güvenliğe uluslararası ilişkiler, stratejik çalışmalar ve insan haklarını içeren multi-disipliner bir perspektif ile bakmaktadır

(Ataman, 2020). Öte yandan, insani güvenlik bağlamında odak noktasının başta birey ve toplum olduğu, bu noktada devletle beraber kişilerin ve toplumun korunmasının ve insan yaşamına engel olan tüm tehditlerin bertaraf edilmesinin altı çizilmektedir ki bu durum ise insani güvenliğe yönelik tehditlerin neler olduğu sorusunun analiz edilmesini gerektirmektedir (Ovalı, 2006: 20). İnsani güvenliğine yönelik tehditleri doğrudan ve dolaylı olarak iki grup ekseninde kategorileştiren Bajpai'ye göre (2000), ölümlere ve sakatlanmalara neden olan şiddet (kadınların, çocukların öldürülmesi, cinsel şiddet, katliam, soykırım, savaş sonucu ölümler gibi), insanlık dışı muameleler (kadın ve çocuk kaçakçılığı, aile içi fiziki taciz, adam kaçırma, muhaliflere yönelik baskı, yargı sürecine müdahale ve kölelik gibi), uyuşturucu bağımlılığı, ayrımcılık ve baskı, devletlerarası çatışmalar, kitle imha, konvansiyonel ve hafif silahlar, insani güvenliğe yönelik doğrudan tehditleri oluştururken dolaylı tehditler ise gıda, sağlık, eğitim, temiz içme suyu gibi temel ihtiyaçların karşılanmaması, insan hayatını tehdit eden hastalıklar, doğal ve insan kaynaklı afetler, nüfus değişimleri ve çevresel tahribatlar gibi unsurlardan oluşmaktadır (20).

Sonuç olarak hem güvenliğin genişleyen yeni doğası hem de ortaya konan tanımlamalar ve boyut değiştiren yeni tehdit skalası ekseninde insani güvenlik nihai olarak birey odaklı olmakla birlikte, içerisinde topluma yönelik atıfları ve multi-disipliner bir yaklaşımı da barındırmakta ve genel bir çerçeve doğrultusunda insani güvenliğe etki edecek her türlü tehditten bireylerin korunmasını ifade etmektedir.

2. Geçmişten Günümüze Avrupa Birliği'nin İnsani Güvenlik Söylemi

Avrupa Birliği'nin güvenlik ve savunma politikasının gelişimi içerisinde insani güvenlik kavramı yeni bir alanı teşkil etse de söz konusu kavramın son dönemlerde önemli bir söylem olarak Birlik bağlamında ön plana çıktığı görülmektedir.

Avrupa Birliği'nin insani güvenlik söylemine ilişkin üç temel belgesi bulunmaktadır. Bunlardan ilki, 2003 yılında yayımlanan Avrupa Güvenlik Strateji Belgesi'dir. Söz konusu belgede ve 2008 yılında ortaya konan bu belgenin uygulama Raporu'nda AB'nin öncelikli hedefinin insani güvenlik olduğu, bunun sağlanması için yoksulluğun azaltılması, eşitliğin ve kalkınmanın sağlanması ve insan hakları ihlallerinin önlenmesi gibi hususlarda çalışılması gerekliliğinin altı çizilmektedir (European Security Strategy, 2003; European Security Strategy, 2009).

Öte yandan, AB'nin insani güvenlik söyleminin ilk kez daha somut anlamda hayata geçmesi, Avrupa'nın güvenlik mekanizması ve kapasitesi üzerine çalışan akademik bir grup tarafından yayımlanan rapor ekseninde gerçekleşmiştir. Söz konusu rapor, 2004 yılında yayımlanan "Barselona Raporu" bağlamında geliştirilmiş ve odak noktasına "Avrupa İçin İnsani Güvenlik Doktrini" konularak, Birlik bağlamında insani güvenlik söyleminin güçlendirilmesi hususu tartışılmaya başlanmıştır. Bu noktada AB'nin güvenlik ve dış politikasına uyumlu bir insani güvenlik konsepti geliştirilmeye çalışılmıştır (Kotsopoulos, 2006: 7). AB'nin faaliyetleri çerçevesinde küresel güvenliği sağlamakla yükümlü olduğu ve bunun için insani güvenliği ön plana alması gerekliliğini vurgulayan raporda insani güvenlik, insan hakları ihlallerinin neden olduğu güvensizlik ortamından bireyleri kurtarma olarak tanımlanmakta ve geleneksel devlet temelli yaklaşımlardan, bireyi ve insan haklarını öncülleyen bir yaklaşımın benimsenmesinin önemine değinilmektedir (Albrecht vd., 2004: 5, 14). Ayrıca Barselona Raporu'nda AB'nin neden insani güvenlik yaklaşımını benimsemesi gerektiğinin gerekçeleri üç ana başlık altında toplanmaktadır. Bir diğer ifadeyle, AB'nin insani güvenlik söyleminin üç motivasyon kaynağı üzerine temellendiği ifade edilmektedir. Bunlardan ilki, insan hayatının değerine yönelik vurgu doğrultusunda, AB'nin temel güvenlik ihtiyaçlarından yoksun veya güvenlik tehdidi yaşayan AB vatandaşlarına ve üye devletlere yardım sağlamasına dayanan etik anlayıştır. İkincisi, AB'nin insani güvenliği benimsemesinde yasal bir taahhüdünün söz konusu olmasıdır. Bu bağlamda uluslararası hukuka göre, AB sadece kendi vatandaşları değil, güvenlik politikaları çerçevesinde tüm insanlar için güvenliği sağlamakla yükümlüdür. AB Müktesebatı içerisinde yer alan belgelerde AB'nin insani güvenlik konusundaki yasal yükümlülüklerinin çerçevesi belirlenmiştir. Üçüncüsü ise Birliğin

kendi çıkarlarını koruma arayışının bir parçası olarak insani güvenliği benimsemesidir ki (Sira ve Grans, 2010: 4-5; Glasius ve Kaldor, 2005: 62-82) bu noktada devreye Avrupa dışındaki insanların güvensizlik içinde olmaları durumunun Avrupa'ya yansıtacağı görüşü girmektedir (Albrecht vd., 2004: 5). Tüm bunlara ek olarak, insani güvenliğe olan gereksinimin nihai sebebi olarak değişen dünya düzeni ve artık çatışmaların devletlerarasında değil onların içinde cereyan ederek, insanları doğrudan etkilediği gösterilmektedir (Albrecht vd., 2004: 4). Mevzubahis rapora ilişkin belirtilmesi gereken bir diğer husus ise farklı perspektifler doğrultusunda yapılan değerlendirmelerin bulunmasıdır. Bu bağlamda, bazı yazarlar raporun insani güvenliğe dar bir bakış açısıyla yaklaştığını ifade ederken (Albercht vd., 2004: 8) bazıları ise insan hakları ihlallerini önleme ve şiddet içermeyen tehditlere karşı insani güvenliğin sağlanmasına yönelik müdahalelerde bulunulmasına işaret ederek, raporun insani güvenliğe geniş bir açıdan yaklaştığını belirtmektedir (Liotta ve Owen, 2006b: 94).

AB'nin insani güvenlik yaklaşımına ilişkin bir diğer belgesi Madrid Raporu'dur. 2007 yılında İnsani Güvenlik Çalışma Grubu tarafından yayımlanan rapor, AB bağlamında insani güvenlik yaklaşımının daha da geliştirilmesi ve Barselona Raporu çerçevesinde altı çizilen söz konusu kavramın kurumsal düzeye çıkarılması amacını taşımaktadır. Ayrıca, insani güvenliğin bireylerin ve toplumun temel ihtiyaçlarıyla ilgili olduğunu, sokakta kendini güvende hissetmenin yanı sıra maddi olarak hayatta kalma ve özgür olmaya işaret ettiğini, insanların refah ve barış içinde yaşamaları için korkudan, yoksulluktan ve yoksunluktan arınmayı içerdiğini vurgulayan rapor (Albercht vd., 2007: 3) Barselona Raporuna kıyasla insani güvenliği geniş bir perspektiften ele almaktadır. Öte yandan, söz konusu rapor ekseninde iki önemli öneri ortaya konmaktadır. Bunlardan ilki, insani güvenliğin sağlanmasına ilişkin ilkelerin tüm üye devletlerin imzalayacağı bir deklarasyonla daha somut bir zemine taşınmasıdır. Mevzubahis deklarasyonun, AB'nin ne zaman ve hangi krizlere müdahale edeceği konusunda AB kurumlarına kılavuz görevi ifa etmesi gerekliliğinin altı çizilmektedir. İkinci öneri ise insani güvenliğin sağlanması için belirlenen ilkelerin farklı koşulları içermesiyle ilgilidir (Albrecht vd., 2007: 24-25).

AB ve insani güvenlik denkleminde söz konusu bu temel belgelere ek olarak, somut anlamda olmasa da AB'nin ortak dış ve güvenlik politikasının bir parçası olarak insani güvenliğe yapılan atfı çerçevesinde 2016 yılında yayımlanan "Avrupa Küresel Strateji" belgesi de önem arz etmektedir ki bu belgede bütünleşmiş bir yaklaşımla insani güvenliğin güçlendirilmesi gerekliliği vurgulanmaktadır (European Global Security Strategy, 2016).

Sonuç olarak, AB bağlamında insani güvenlik, Birliğin farklı krizlerde (hem çatışmalar içerisindeki şiddetin sonuçlarından muzdarip olan insanlara hem de tsunami ve kıtlık gibi felaketlerde) insan ihtiyaçlarını karşılamasıyla ilgilidir. Bu noktada insani güvenliği sağlamak, hem fiziksel koşulların sağlanması hem de maddi refah ile ilgili bir durumu yansıtmaktadır (Albercht vd., 2007: 8).

3. Covid-19 Süreci ve Avrupa Birliği: İnsani Güvenlik Sorunsalı

Tarihsel bir perspektiften, 14. Yüzyılda Avrupa'da ekonomik, sosyal ve siyasi açıdan büyük bir felakete yol açan ve insanlığın varoluşuna tehdit olan en ölümcül salgınlardan biri Kara Veba idi. Çağdaş dünyada tecrübe edilen İspanyol gribi ise (1918-1920) dünya nüfusunun yaklaşık üçte birini enfekte etti. İspanyol gribinden sonra yaşanan en büyük pandemi olan ve literatürde resmi adı SARS-CoV-2 olarak geçen kamuoyunda koronavirüs olarak bilinen Covid-19 salgını ise cinsiyet, yaş, dil, din, etnik köken ve sınıf ayrımı yapmayan tüm insanlığa yönelmiş ve tüm dünyayı hazırlıksız yakalayan küresel bir tehdittir.

İlk olarak, 2019 Aralık ayında Çin'de Hubei eyaletine bağlı ve 11 milyon nüfusa sahip Wuhan şehrindeki deniz ürünleri pazarında bulunan insanlarda görülen Covid-19, hızla insandan insana bulaşarak tüm dünyaya yayılmıştır (TÜBA, 2020: 26). Virüsün şeffaf bir yönetim yapılmasına sahip olmayan Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkması, söz konusu tehdide yönelik

dnya genelinde bilgi eksikliğine neden olmuş, bu ise krizin kresel lekte yayılmasını tetiklemiştir. Topyekn uluslararası ilişkilere, ekonomiye, siyasete ve sosyal faktrlere olumsuz ynde etki eden salgının, AB genelinde ve ye devletler zelinde insan hayatını etkileyerek insani gvenliğe ilişkin byk bir tehde sebebiyet verdiği grlmektedir.

AB Komisyonu Başkanı Ursula von der Leyen tarafından ortaya konan bir makalede, “Avrupa’nın bilinmeyen bir dşman ve benzeri grlmemiş bir kriz ile beklenmedik bir anda karşı karşıya kalındığını” vurgulanmaktadır (Başay, 2020). Benzer şekilde eski Komisyon Başkanı Jacques Delors, Birliğin lmcl bir tehditle karşı karşıya olduğunu ifade etmektedir (McQuinnes, 2020). Tm bu sylemler doğrultusunda Başkan Ursula von der Leyen’in birok farklı eylem biimini bir araya getiren ve ana stundan¹ oluşan bir koronavirs mdahale ekibini kurmasına ek olarak ye devletleri, ulusal stratejileri bağlamında ve salgının farklı aşamalarında test aralarını etkili bir şekilde kullanmaları konusunda desteklemeyi amalayan nerilerin Komisyon tarafından sunulması, mevcut araştırma verilerinin hızlı bir şekilde toplanması ve paylaşılmasını sağlamak iin bir Avrupa Covid-19 Veri Platformu’nun Komisyon aracılığıyla başlatılması, insani yardım alışanlarını ve koronavirs mdahalesi iin acil durum malzemelerini dnyanın en kritik blgelerinden bazılarına taşımak iin bir AB İnsani Hava Kprs’nn Komisyon tarafından kurulması ve Covid-19’a karşı aşıların geliştirilmesini, retilmesini ve uygulanmasını hızlandırmak iin bir Avrupa stratejisinin Komisyon tarafından sunulması Avrupa Komisyonu tarafından atılan nemli adımları teşkil etmektedir (European Commission, 2020a). te yandan, Avrupa Hastalık nleme ve Kontrol Merkezi’nin² sz konusu salgına ynelik verileri dzenli olarak gncellemesi erevesinde ortaya konulan risk değerlendirmesi ile farkındalığı artırmaya dnk faaliyetleri (*European Centre for Disease Prevention and Control- ECDC*) ise ayrıca nem arz etmektedir. Ancak tm bu nemli adımlara rağmen mevzubahis salgın AB erevesinde byk bir hasara sebebiyet vermiştir. AB bağlamında ciddi oranda zayıata neden olan salgının yarattığı mevcut durum ise tablo 2’de grlmektedir.

¹ İlk stun; nleme, tedarik ve yardım nlemleri zerinde alışan tıp alanını kapsamaktadır. İkinci stun; ulaşım, seyahat ve Schengen ile ilgili hususları iermektedir. nc stun ise turizm, ulaşım ve ticaret gibi eşitli alanların yanı sıra değer zincirleri ve makro ekonomi gibi eşitli iş sektrlere derinlemesine bakarak ekonomiyi kapsamaktadır (European Commission, 2020b).

² Sz konusu merkez 27 AB yesini ieren, Avrupa’nın salgın hastalıklara karşı korunmasına ilişkin nlemler alan bağımsız bir Avrupa Birliği kuruluşudur (ECDC, 2020).

Tablo 2: AB Bağlamında Covid-19 Bilançosu (28 Haziran 2020)³

Devletler	Toplam Vaka	İyileşen	Ölüm
İsveç	65.137	-	5.280
Belçika	61.312	16.941	9.733
Hollanda	50.143	-	6.107
Portekiz	41.189	26.864	1.561
Polonya	34.033	19.972	1.441
Romanya	26.347	18.530	1.599
İrlanda	25.460	23.349	1.738
Avusturya	17.522	16.348	698
Danimarka	12.675	11.508	604
Çekya	11.038	7.688	349
Finlandiya	7.191	6.600	328
Bulgaristan	4.408	2.370	211
Lüksemburg	4.217	3.968	110
Macaristan	4.146	2.685	584
Yunanistan	3.343	1.374	191
Hırvatistan	2.624	2.150	107
Estonya	1.986	1.797	69
Litvanya	1.813	1.501	78
Slovakya	1.643	1.455	28
Letonya	1.112	932	30
Kıbrıs	992	824	19
Malta	670	632	9

Kaynak: (Coronavirus Update’den elde edilen verilerle yazarın kendisi tarafından oluşturulmuştur).

Söz konusu küresel salgın; tarihsel olarak bütünleşme süreci 13. Yüzyıla kadar götürülebilse de somut anlamda bir birlik kurulması fikrinin II. Dünya Savaşı sonrasında güçlenmesiyle ortaya çıkan Avrupa Birliği mekanizması içerisinde önem arz eden iş birliği ve dayanışmanın⁴ Birlik içinde ne kadar kırılan olduğunu gözler önüne sermiş ve tüm dünyada olduğu gibi AB özelinde de insani bir krize dönüşmüş ve bu noktada insani güvenliğin sağlanmasında hem AB’nin hem de üye devletlerin ne kadar hazırlıksız olduğu ve yetersiz kaldığı görülmüştür. Nitekim bu durum AB’nin en önemli üyeleri olan Almanya, Fransa, İtalya ve İspanya özelinde de yaşanmıştır. Bir diğer ifadeyle Birlik bazında salgınla mücadelede yeterli dayanışma ve iş birliği sağlanamamış, diğer üye devletlerle beraber Almanya, Fransa, İtalya ve İspanya da kendi ülkeleri içerisinde mücadele odaklı bir yaklaşım ortaya koymuş ancak bu mücadelede somut başarı sağlayamamıştır. Aslında her ne kadar Almanya’nın pandemiyle mücadelede etkinlik ölçeği diğer devletlere kıyasla başarı eksenli olsa da insani güvenliğin tesisinde Almanya’nın bile sorunlara gebe kaldığı görülmektedir. Fransa, İtalya ve İspanya çerçevesinde ise bu durum oldukça menfi şekilde tezahür etmektedir. Nitekim söz konusu bu üç devlet bağlamında sağlık hizmetleri mekanizmasının etkin anlamda işlememesi, şekil 1-3 arasında görüldüğü üzere salgının öncelikle etki ettiği yaşlı nüfus oranının genç nüfusa kıyasla yüksek olması ve salgınla mücadeleye dönük tedbirlerin geç alınmaya başlanması⁵, salgınla mücadelede başarı düzeyinin sağlanamamasına

³Tablo 3’de belirtilmesi nedeniyle tablo 2 Almanya, Fransa, İtalya ve İspanya’ya ait verileri içermemektedir.

⁴AB bütünleşme sürecinde önem arz eden dayanışma hükmünün ilk izleri, bütünleşmenin çıkış noktası olan 9 Mayıs 1950’de ilan edilen “Schuman Bildirisi’nde” görülmektedir: “Kömür ve çelik üretiminde kurulacak dayanışma, Fransa ve Almanya arasında çıkabilecek bir savaşı imkânsız hâle getirecektir”(Schuman Declaration, 1950). Öte yandan güvenlik bağlamında dayanışma hükmü, AB’nin İşleyişine Dair Antlaşmada vurgulanarak, bir üye devletin terörist bir saldırı veya doğal ya da insan kaynaklı bir felaket ile karşı karşıya kalması durumunda AB ve üye devletlerin ellerindeki tüm kaynakları seferber ederek söz konusu devlete yardım edeceğinin altı çizilmektedir (Md. 222-1).

⁵Fransa’da ilk vaka 27 Aralık 2019 günü görülmekle (Ntv, 2020) beraber, önlemlerin alınmaya başlandığı ilk tarih 16 Mart 2020’dir (Euronews, 2020). Öte yandan, İspanya’da 31 Ocak 2020 tarihinde ilk vaka açıklaması yapılmakta

sebebiyet vermiştir. Tm bunlara ek olarak, AB bağlamında ortak bir sağlık politikasının olmaması, bu alandaki yetkilerin devletler dzeyinde olması erevesinde bir btn olarak Birlik, sorunla mcadele etkili olamamış ancak belirtildiği gibi devletler de somut başarı dzeyini sağlayamamıştır. te yandan, Birlik erevesinde altı izilmesi gereken bir diğer husus ise sağlıkla ilgili rnlerin AB ierisinde retilmemesidir. Nitekim Joseph Borrel'in ele aldığı makalede maske'lerin %50'sinin, penisilinin %90'nının, antibiyotik ihtiyaının %40'ının in'den ithal edildiği ve parasetamol ieren ilaların Birlik iinde retilmediğinin altı izilmektedir (Borrel, 2020). Birliğin sağlık sektr bazlı yaşadığı bu sorunla beraber, ye devletlerin tıbbi ekipman tedarikini ve ihracatını salgın nedeniyle yasaklamaları erevesinde malların, hizmetlerin, sermayenin ve kişilerin serbest dolaşımına dayalı ortak pazar mekanizmasının işerliği de yara almıştır.

şekil 1: Fransa Nfusunun Yaş Dağılımı

Kaynak: (Indexmundi'den alınan verilerle yazarın kendisi tarafından oluşturulmuştur).

şekil 2: İtalya Nfusunun Yaş Dağılımı

Kaynak: (Indexmundi'den alınan verilerle yazarın kendisi tarafından oluşturulmuştur).

(Wikipedia, 2020a) ancak ilk nlemlerin alınması 15 Mart 2020'ye tarihlenmektedir (BBC, 2020). İtalya'da ise ilk vakalar 31 Ocak 2020 tarihinde grlmş, (Wikipedia, 2020b) 10 Mart 2020'de ise ilk nlemler alınmaya başlanmıştır (Pınar, 2020).

Şekil 3: İspanya Nüfusunun Yaş Dağılımı

Kaynak: (Indexmundi'den alınan verilerle yazarın kendisi tarafından oluşturulmuştur).

Belirtilen tüm bu hususların sayısal verilerle gün yüzüne çıkarılması ise tüm dünyayla beraber, AB ve Birliğin pek çok alanda başarı sağlamış en önemli üye devletlerini etkileyerek insani güvenlik krizine yol açan pandeminin yarattığı mevcut durumun daha somut şekilde anlaşılması açısından önem arz etmektedir. İnsani güvenliğe ilişkin kavramsal çerçevenin çizildiği ilgili bölümde ortaya konulduğu üzere insani güvenlik; ekonomik güvenlik, gıda güvenliği, sağlık güvenliği, siyasi güvenlik, çevre güvenliği, kişisel güvenlik ve toplum güvenliği şeklinde yedi alanı kapsamaktadır. Ancak çalışma zarfında insani güvenliğe, AB (Almanya, Fransa, İtalya ve İspanya özelinde) ve Covid-19 bağlamında yaklaşıldığı için insani güvenliğin sadece sağlık ve ekonomi güvenliği unsurları bağlamında bir analiz ortaya konulmaktadır. Çünkü insani güvenliğin diğer unsurları konu bağlamında uygun bir analiz yapılmasına olanak tanımamaktadır. Bir diğer ifadeyle, ekonomik güvenlik ve sağlık güvenliği dışındaki unsurların kavramsal çerçeve bölümünde ortaya konulduğu üzere kendi içlerinde taşıdıkları anlam, bu unsurların Covid-19 bağlamında analiz edilmesine engel olmaktadır.

Bir bütün olarak AB'yi etkileyen insani güvenlik bir “şemsiye” başlık, sağlık güvenliği ve ekonomik güvenlik de alt başlıklar olarak ele alındığında Almanya, Fransa, İtalya ve İspanya'ya ilişkin veriler şu şekildedir:

Tablo 3: Sağlık Verileri- Covid 19'un Bilançosu- 28 Haziran 2020

Devletler	Toplam Vaka	İyileşen	Ölüm
Almanya	195.687	177 B	9.031
Fransa	163 B	75.649	29.778
İtalya	257 B	189 B	34.724
İspanya	295 B	150 B	28.341

Kaynak: (Coronavirus Update'den elde edilen verilerle yazarın kendisi tarafından oluşturulmuştur).

Tablo 4: Sağlık Verileri- Aktif Vakaların En Yüksek Olduğu Zaman Dilimi

Devletler	Tarih	Aktif Vaka Sayısı
Almanya	6 Nisan 2020	72.865
Fransa	28 Nisan 2020	59.313
İtalya	19 Nisan 2020	108.165
İspanya	Veri Yok	Veri Yok

Kaynak: (Coronavirus Update'den elde edilen verilerle yazarın kendisi tarafından oluşturulmuştur).

Sağlık gvenliğine etki ederek insani gvenlik krizine yol aan salgn nedeniyle byk oranda insani kayplar yaanmaktadır. Tablo 3’den grldė zere salgn nedeniyle her ne kadar dk bir lm oranına sahip olsa da İspanya, İtalya ve Fransa’dan sonra en fazla vakaya sahip olan devlet Almanya’dır. Almanya’da diğer devletlere kıyasla lm oranının az olması altında ise virn ncelikle gen nfusa bulamasının, yksek oranda test yapılmasının ve gl sağlık kapasitesinin etkili olduğu ifade edilmektedir (Sarı, 2020). Ancak yksek oranda test yapılması ve gl bir sağlık kapasitesi konusunda elikiler bulunmaktadır. Nitekim bazı kaynaklarda haftada 300 bin, bazı kaynaklarda ise gnde 100 bin test yapıldığına ilikin veriler g nne alındığında ncelikle bu duruma ilikin bir tutarsızlık olduğu grlmektedir. te yandan, haftada 300 bin test yapıldığı farz edilirse 83 milyonluk nfusun tamamına test yapılması yaklaşık be yıl gibi bir sreye tekabl etmekte, gnde 100 bin test yapıldığı dnlrs nfusun tamamı iin yaklaşık iki buuk yıl gerekmektedir. Bununla beraber, Almanya srekli vurgu yapılan gelimi bir sağlık kapasitesinden ziyade acil durumlarda hızlı nlem alabilme mekanizmasının ve halkın bilinlilik dzeyinin olduka gelimi olması bağlamında baarı lekli bir mcadele sergilemitir. Nitekim Almanya’nın sağlık kapasitesiyle ilgili sorunlar olduğu grlmektedir. Eurostat’ın 100 bin kiiye den hastane yatağı ve doktor sayılarına⁶ ilikin ortaya koyduğu veriler ve nfus bağlamında yapılan analiz sonucunda 83 milyonluk nfusa 664 bin yatak ve 352.750 doktor dtė, 28 Haziran 2020 tarihinde hlen hasta olanlar verisiyle (8.163) yapılan analizde aktif korona vakalarının doktor kapasitesinin % 2’sini kullanabildiği sonucuna ulaılmıtır ki aktif vaka sayısının en yksek olduğu 6 Nisan 2020’de (72.865) ise vakalar doktor kapasitesinin % 20’sini kullanabilmitir. te yandan, Fransa’da 60 milyon kiiye 358.800 yatak ve 202.200 doktor dmektedir. 28 Haziran 2020’de aktif korona vakaları (57.509) doktor kapasitesinin %2,8’ini kullanmı ve aktif vaka sayısının en yksek olduğu 28 Nisan 2020’de (59.313) vakalar, doktor kapasitesinin % 29’undan yararlanabilmitir. Diğer taraftan, İtalya’da 60 milyon kiiye 190.800 yatak ve 239.400 doktor dtė, 28 Haziran 2020 tarihinde hlen hasta olanların (16.836) doktor kapasitesinin % 7’sini, aktif vaka sayısının en yksek olduğu 19 Nisan tarihinde (108.165) ise vakaların, doktor kapasitesinin % 45’ini kullanabildiği sonucuna ulaılmıtır. İspanya’da ise 46 milyon kiiye 136.620 yatak ve 178.480 doktor dtė sonucuna ulaılmakla birlikte, veri girii yapılmamasından dolayı aktif vakaların doktor kapasitesinin yzde kaını kullanabildiğine ilikin bir sonuca ulaılamamıtır. Elde edilen veriler ekseninde hastanede bulunan hastaların sadece korona vakası olmadığı dnldėnde mevcut durumun Almanya dhil tm devletler bağlamında pek de i aıcı olmadığı grlmektedir.

Tablo 5: Ekonomik Veriler -GSYH-Byme Oranı (%)

Devletler	2019	2019 Son �eyrek	2020 İlk �eyrek	2020 Sonu Tahmin
Almanya	0,6	-0,1	-7	-7,8
Fransa	1,5	-0,1	-7,2	-12,5
İtalya	0,3	-0,2	-9,1	-12,8
İspanya	2	0,4	-8	-12,8

Kaynak: (OECD ve World Economic Outlook 2020, IMF’den alınan veriler ekseninde yazarın kendisi tarafından oluturulmutur).

⁶ Almanya’da 100 bin kiiye den hastane yatağı 800 ve doktor sayısı 425’tir. Fransa’da 100 bin kiiye den hastane yatağı 598 ve doktor sayısı 337’dir. İtalya’da 100 bin kiiye den hastane yatağı 318 ve doktor sayısı 399 iken İspanya’da 100 bin kiiye 297 yatak ve 388 doktor dmektedir. (Eurostat, 2020a; Eurostat, 2020b).

Tablo 6: Ekonomik Veriler –Kişi Başına GSYİH (\$)

Devletler	2019 1. Çeyrek	2019 2. Çeyrek	2019 3. Çeyrek	2019 4. Çeyrek	2020 1. Çeyrek
Almanya	55.608	55.997	56.489	56.629	55.565
Fransa	48.223	40.043	49.600	49.819	47.265
İtalya	43.566	44.082	44.400	44.484	42.341
İspanya	41.526	42.077	42.446	42.727	40.597

Kaynak: (OECD’den alınan veriler ekseninde yazarın kendisi tarafından oluşturulmuştur).

Tablo 7:Ekonomik Veriler -Enflasyon Oranı (%)

Devletler	2019 Son Çeyrek	2020 1. Çeyrek
Almanya	1,24	1,64
Fransa	1,09	1,3
İtalya	0,29	0,7
İspanya	0,44	1,4

Kaynak: (OECD’den elde edilen verilerle yazarın kendisi tarafından oluşturulmuştur).

Tablo 8: Ekonomik Veriler- İhracat ve İthalat (Milyon \$)

Devletler	2019 Aralık İhracat	2020 Ocak İhracat	2020 Şubat İhracat	2019 Aralık İthalat	2020 Ocak İthalat	2020 Şubat İthalat
Almanya	122.284	121.036	121.090	101.518	101.016	98.555
Fransa	51.814	50.230	49.867	47	46	45
İtalya	44.404	44.951	44.489	58	56	52
İspanya	27.880	26.671	26.883	30.143	28.847	29.173

Kaynak: (Knoema’dan elde edilen verilerle yazarın kendisi tarafından oluşturulmuştur).

Tablo 9: Ekonomik Veriler- İşsizlik Oranı (%)

Devletler	2019	2019 Son Çeyrek	2020 1. Çeyrek
Almanya	3,2	3,23	3,9
Fransa	8,5	8,23	10,4
İtalya	10	9,5	12,7
İspanya	14,1	13,83	20,8

Kaynak: (OECD ve IMF’den elde edilen verilerle yazarın kendisi tarafından oluşturulmuştur).

Covid-19 pandemisinin Almanya, Fransa, İtalya ve İspanya bağlamında insani güvenliğin unsurlarından biri olan ekonomik güvenliğe olan etkisinin analizi çerçevesinde tablo 5-9 arası ortaya konan verilerden, söz konusu salgının ilgili devletlerin ekonomik güvenliğini tehdit ettiği ve dolayısıyla insani güvenliğin önünde ciddi bir tehdit oluşturduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Salgın nedeniyle devletlerin ekonomilerinin küçülmesi, ekonomik aktivitelerin yavaşlaması, fiyatların genel düzeyinin artması doğrudan bireylere etki eden önemli bir hususu teşkil etmektedir. Bu bağlamda, tablolarda görüldüğü gibi ve özellikle 2019 yılının son çeyreği ve 2020’nin ilk çeyreğine ilişkin veriler ekseninde büyüme oranının, kişi başına düşen GSYİH, ihracat, ithalat oranlarının düştüğü, öte yandan işsizliğin yükseldiği ve son dönemde devletlerin önlemleri gevşetmesiyle beraber enflasyon oranının yükseldiği görülmektedir. Doğrudan insani güvenliğe etki eden ekonomik güvenlik dengesinin bozulması altında pandemi nedeniyle pazar ve taleplere yönelik daralmalar, sınırlarda alınan önlemler, üretime ara verilmesi, işyerlerinin kapatılması, sokağa çıkma ve seyahat yasakları gibi faktörler bulunmaktadır.

Sonuç olarak, salgın AB düzleminde ve özel olarak üye devletler bağlamında insani güvenlik krizine yol açmıştır. Covid-19 bağlamında insani güvenliğin iki unsuru olan sağlık güvenliği ve ekonomik güvenliğe ilişkin analiz edilen verilerle son sekiz aydır dünya genelinde ve

Birlik zelinde mcadele edilen salgının, insani gvenlie ok ciddi bir tehdit olduu grlmektedir. Buna ramen, hem ortak bir salık politikası olmaması, bu alanın devletlerin mnhasır yetkilerinde kalması hem de salıkla ilikili rnlerin retimindeki dıa baımlılık ve dayanışma ve i birliinin tesis edilmesindeki sorunlar nedeniyle AB iin salgınla mcadele, sarsıntılı bir deprem etkisi yaratırken bu husus Birliin en gl, etkili ve nemli ye devletleri aısından da sz konusu olmuştur. Fransa, İtalya ve İspanya ile kıyaslandığında ok daha başarılı bir mcadele sergileyen Birliin en nemli yelerinden Almanya da bile sorunların olduu grlmektedir ki bu husus dier ye devlet ekseninde olduka derin bir etkiye neden olmuştur. Bir dier ifadeyle, salgınla mcadelede ye devletler kendi ilerine dnerek ulusal mcadele refleksi gelitirse de kresel tehditlerle mcadele, btncl ve ortak politika gerektirdiinden ye devletlerin ve dolayısıyla Birlik vatandaşlarının da byk lde zarar grdne şahit olunmaktadır.

Sonuc

2019 yılı Aralık ayında in'in Wuhan kentinde ortaya ıkan ve byk bir hızla tm dnyaya yayılan Koronavirs (Covid-19) salgını, byk resme bakıldığında kresel bir krize yol amıtır. Dnya apında olumsuz sonularının tecrbe edildii bu kriz, insani gvenlie ynelik ciddi bir tehdit oluturmuştur. Artık gvenlie salt devlet odaklı yaklaşan geleneksel gvenlik yaklaşımları perspektifinden bakılamayacak kadar karmaşık, tehditlerin boyut deitirdii ve bu noktada bireyin nceliklendirilmesinin gerektii bir sre iindeyken bu durum yaanan Covid-19 salgını ile beraber bir kez daha gn yzne ıkmıtır. Bir dier ifadeyle temel hakların, ihtiyaların, yaam koullarının, refahın salanması ve insanoluna ynelmi tm tehditlerden bireylerin korunması balamında gvenlik gndeminin insani deerler zerine temellendii ve bireyin ncelii merkezli insani gvenlik yaklaşımı, tm bu unsurların ok daha tesinde son sekiz aydır zerinde tartıılan en nemli husus olan Covid-19 salgınıyla evrelenmitir.

Tm dnyayı derinden etkileyen Covid-19 salgını balamında yaanan kriz, Avrupa Birlii erevesinde sarsıcı bir deprem etkisi yaratmıtır. Tm dnya devletleriyle beraber topyekn AB ye devletlerini beklemeyen bir anda yakalayan salgın, Birliin uzun dnemdir yaadıı, ekonomik krizin, poplizmin ykselmesinin, mlteci karıtlarının, ykselen milliyetiliin, yabancı dmanlıının ve Brexit'in neden olduu sorunlarla mcadelesine ek bir sorun getirmitir. Sz konusu salgınla mcadele balamında AB'nin geleceine ilikin tartımaların devam etmesi bir yana, somut olan realite hem AB ve tm ye devletler dzleminde hem de AB'nin en gl devletleri olan Almanya, Fransa, İtalya ve İspanya zelinde ciddi bir insani gvenlik sorunu yaanmasıdır.

İnsani gvenlik balamında Covid-19 salgını srecini, AB'ye ve Birliin en nemli ye devletleri Almanya, Fransa, İtalya ve İspanya'ya yansıtan bu alıma zarfında salgınla beraber insani gvenliin iki unsuru olan salık gvenlii ve ekonomik gvenliin ciddi oranda darbe aldıı ve bu balamda insani gvenliin salanması konusunda hem Birliin hem de sz konusu devletlerin yeteri oranda başarı salayamadıı sonucuna ulaılmıtır. Salgınla mcadelede dier ye devletlere kıyasla daha yksek başarı salayan Almanya'nın bile sorunlara gebe kaldıı grlmekle beraber Fransa, İtalya ve İspanya'daki durum ise olduka menfidir. yle ki salgın, dnya'da salık hizmetleri konusundaki hassasiyetin her geen gn arttıına ilikin sylemlerin teoride kaldıını gzler nne sermitir. Ayrıca tarihsel kkeni 2003 yılındaki "Avrupa Gvenlik Strateji" belgesine dayanan, 2004 yılında yayımlanan "Barselona Raporu", 2007 yılında yayımlanan "Madrid Raporu" ve 2016 yılında yayımlanan "Avrupa Kresel Strateji" belgesi ile talandırılan AB'nin insani gvenlik syleminin bu salgınla beraber teoride kaldıı tecrbe edilmitir.

Sonuc olarak, dnyayı derinden sarsan bu tehdit balamında kresel sistemde yer alan tm devletlerle beraber, AB zelinde zerinde durulması gereken konulardan biri can kayıplarının mmkn olan en az dzeyde tutularak, krizin en az hasarla atlatılması iken dieri ise benzer

krizlerin önüne geçilebilecek adımların atılmasıdır. Nitekim koronavirüs salgını gelinen bu son süreçte ciddi oranda can ve ekonomik kayıpların yaşandığı bir dünya kompozisyonuna neden olmuştur. Bu noktada devletlerin insani güvenliğe yönelik bu yönde bir tehdide karşı mücadelede tıpkı Almanya'da olduğu gibi yeterli maddi kaynakları ayırması, sağlık hizmetlerinin geliştirilmesi bilincine erişmeleri önem arz etmektedir. Buna rağmen, ulusal düzlemde alınan tedbirler tüm dünya devletlerini etkileyen bu sorunun bertaraf edilmesinde yetersiz kalmakta ve bu noktada uluslararası iş birliği ve dayanışmanın öneminin belirginleşmesine neden olmaktadır. Öyle ki salgın hastalıklar, küresel bir meydan okuma ve kolektif bir mücadele gerektirmektedir. Nitekim AB bağlamında da tecrübe edilen bu husus, tüm dünya genelinde ve Birlik özelinde küresel ve bölgesel iş birliğinin iç içe geçtiği, daha kapsamlı, bütüncül, ortak irade ve dayanışma üzerine temellenen bir insani güvenlik yaklaşımına duyulan ihtiyacı gözler önüne sermektedir.

Kaynakça

- Aksu, M. ve Turhan, F. (2012). “Yeni Tehditler, Güvenliğin Genişleme Boyutları ve İnsani Güvenlik”. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 4(2): 69-80.
- Albrecht, U., Chinkin, C., Dervis, K., Dwan, R., Giddens, A., Gnesotto, N. ve Serre, N. (2004). “A Human Security Doctrine for Europe: The Barcelona Report of the Study Group on Europe's Security Capabilities”. <http://eprints.lse.ac.uk/40209/>, (Erişim Tarihi: 13.04.2020).
- Albrecht, U., Chinkin, C., Celador, G. C., Flechtner, S., Glasius, M., Kaldor, M. ve Weisskirchen, G. (2007). “A European Way of Security: The Madrid Report of the Human Security Study Group Comprising a Proposal and Background Report”. http://www.worldgovernance.org/IMG/pdf_0078_A_European_Way_of_Security.pdf, (13.04.2020).
- Ataman, M. (2020). “Coronavirus: A Human Security Issue”. <https://www.setav.org/en/coronavirus-a-human-security-issue/>, (Erişim Tarihi: 06.03.2020).
- Bağbaşıoğlu, A. (2020). “Koronavirüs Salgınının Uluslararası Örgütlerin Meşruiyeti ve Etkinliğine Yönelik Yansımaları: NATO Örneği”. *Turkish Studies*, 15(4): 95-108.
- Bajpai, K. (2000). “Human Security: Concept and Measurement”. http://www.hegoa.ehu.es/dossiera/seguridad/Human_security_concept_and_measurement.pdf, (Erişim Tarihi: 12.04.2020).
- Başay, E. (2020). “AB Komisyonu Başkanı: Avrupa İçin Bir Marshall Planı'na İhtiyaç Var”. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/ab-komisyonu-baskani-avrupa-icin-bir-marshall-planina-ihhtiyac-var/1793107>, (Erişim Tarihi: 17.06.2020).
- BBC. (2020). “Koronavirüs: İspanya, Hollanda ve Fransa'da Geniş Kapsamlı Kısıtlamalar”. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-51896477>, (Erişim Tarihi: 17.06.2020).
- Bedeski, R. (2000). “Human Security, Knowledge and the Evolution of the Northeast Asian State”. <http://www.globalcentres.org/docs/bedeski.html>, (Erişim Tarihi: 02.03.2020).
- Breslin, S. ve Christou, G. (2015). “Has the Human Security Agenda Come of Age? Definitions, Discourses and Debates”, *Contemporary Politics*, 21(1): 1-10.
- Borrel, J. (2020). “The Post Coronavirus World Is Already Here”. https://www.ecfr.eu/page/-/the_post_coronavirus_world_is_already_here.pdf, (Erişim Tarihi: 25.06.2020).
- Cebeci, A. (2020). “Kapitalist Toplumsal İlişkilerde Dönüşüm: Dönüşümün Katalizörü Olarak Salgın”. *Turkish Studies*, 15(4): 1409-1428.

- European Commission. (2020a). “Timeline of EU Action”. https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/health/coronavirus-response/timeline-eu-action_en, (Erişim Tarihi: 06.09.2020).
- European Commission. (2020b). “European Commission's Coronavirus Response Team”. https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/health/coronavirus-response/european-commissions-action-coronavirus_en, (Erişim Tarihi: 05.09.2020).
- ECDC. (2020). “About Us”. <https://www.ecdc.europa.eu/en/about-ecdc>, (Erişim Tarihi: 06.09.2020).
- Euronews. (2020). “Fransa’da Bir Ayını Dolduracak Karantina Uygulaması Yeniden Uzatılacak”. <https://tr.euronews.com/2020/04/08/fransa-da-bir-ayini-dolduracak-karantina-uygulamasi-yeniden-uzatilacak>, (Erişim Tarihi: 17.06.2020).
- Eurostat. (2020a). “Hospital Beds Per 100.000 Inhabitants”. <https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tps00046&plugin=1>, (Erişim Tarihi: 30.04.2020).
- Eurostat. (2020b). “Practising Physicians Per 100.000 Inhabitants”. <https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tps00044&plugin=1>, (Erişim Tarihi: 30.04.2020).
- European Security Strategy. (2003). <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-15895-2003-INIT/en/pdf>, (Erişim Tarihi: 23.04. 2020).
- European Security Strategy. (2009). <https://www.consilium.europa.eu/media/30823/qc7809568enc.pdf>, (Erişim Tarihi: 01.04.2020).
- European Global Security Strategy. (2016). “A Global Strategy for the European Union’s Foreign and Security Policy”. http://eeas.europa.eu/archives/docs/top_stories/pdf/eugs_review_web.pdf, (Erişim Tarihi: 23.04.2020).
- Glasius M. ve Kaldor, M. (2005). “Individuals First: A Human Security Strategy for the EU”. *IPG*, 62-82.
- GTRC. (t.y). “Comparison of Human Security Definitions”. <http://www.gdrc.org/sustdev/husec/Comparisons.pdf>, (Erişim Tarihi: 05.06.2020).
- Indexmundi. (2019a). “France Demographics Profile 2019”. https://www.indexmundi.com/france/demographics_profile.html, (Erişim Tarihi: 27.05.2020).
- Indexmundi. (2019b). “Italy Demographics Profile 2019”. https://www.indexmundi.com/italy/demographics_profile.html, (Erişim Tarihi: 27.05.2020).
- Indexmundi. (2019c). “Spain Demographics Profile 2019”. https://www.indexmundi.com/spain/demographics_profile.html, (Erişim Tarihi: 27.05.2020).
- Kotsopoulos, J. (2006). “A Human Security Agenda for the EU?”. https://www.files.ethz.ch/isn/25154/245249_Human%20Security%20IP.pdf, (Erişim Tarihi: 16.04.2020).
- Liotta, P. H. ve Owen, T. (2006a). “Why Human Security”. *The Whitehead Journal of Diplomacy and International Relations*, 37-52.

- Liotta, P. H. ve Owen, T. (2006b). "Symbolic Security: The EU Takes on Human Security Parameters". *The Journal of the US Army War College*, 36(3): 85–102.
- Ntv. (2020). "Fransa'da İlk Koronavirüs Vakası 27 Aralık'ta Görüldü". https://www.ntv.com.tr/dunya/fransada-ilk-corona-virus-vakasi-27-aralikta-goruldu,E_FXUwFRfkyImSXRp5zFXA, (Erişim Tarihi: 12.06.2020).
- McQuinnes, R. (2020). "EU on Brink: Coronavirus a 'Mortal Danger' y Brussels Bloc-Dire Warning". <https://www.express.co.uk/news/world/1262301/eu-news-coronavirus-european-union-france-outbreak>, (Erişim Tarihi: 22.06.2020).
- Nef, J. (1999). *Human Security and Mutual Vulnerability*. International Development Research Centre.
- Ovalı, Ş. (2006). "Ütopya ile Pratik Arasında: Uluslararası İlişkilerde İnsan Güvenliği Kavramsallaştırması". *Uluslararası İlişkiler*, 3(10): 3-50.
- Paris, R. (2001). "Human Security: Paradigm Shift or Hot Air?". *International Security*, 26(2): 87-102.
- Pınar, Ö. (2020). "İtalya'da Koronavirüs Karantinası: Dört Hafta İçinde Neler Yaşandı, Hangi Önlemler Alındı?". <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-52186410>, (Erişim Tarihi: 17.06.2020).
- Sarı, A. (2020). "Almanya'nın Kovid-19 Karnesi". <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/almanyandin-kovid-19-karnesi/1819866>, (Erişim Tarihi: 20.06.2020).
- Schuman Declaration. (1950). https://europa.eu/european-union/about-eu/symbols/europe-day/schuman-declaration_en, (Erişim Tarihi: 28.06.2020).
- Sira, H. ve Grans, J. (2010). "The Promotion of Human Security in EU Security Policies". http://aei.pitt.edu/14987/1/INEX_PB7_by_Sira_%26_Grans_e-version.pdf, (Erişim Tarihi: 20.04. 2020).
- Tangör, B. (2012). "Kuramsal Tartışmalar Işığında İnsan Güvenliği ve Politikaları". *Uluslararası Hukuk ve Politika*, 8(30): 59-92.
- Thomas, C. (1999). "Intoduction". Caroline Thomas ve Peter Wilkin (Edt.), *Globalization, Human Security and the African Experience*, (1-20), Lynne Rienner Publishers.
- TÜBA. (2020). "Covid-19 Pandemi Değerlendirme Raporu". <http://www.tuba.gov.tr/tr/yayinlar/suresiz-yayinlar/raporlar/covid-19-pandemi-degerlendirme-raporu>, (Erişim Tarihi: 01.05.2020).
- UN Human Development Report. (1994). http://hdr.undp.org/sites/default/files/reports/255/hdr_1994_en_complete_nostats.pdf, (Erişim Tarihi: 22.05.2020).
- Wikipedia. (2020a). "İspanya'da Covid-19 Pandemisi". https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0spanya%27da_COVID-19_pandemisi, (Erişim Tarihi: 17.06.2020).
- Wikipedia. (2020b). "İtalya'da Covid-19 Pandemisi". https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0talya%27da_COVID-19_pandemisi, (Erişim Tarihi: 17.06.2020).
- World Economic Outlook. (2020). <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2020/06/24/WEOUupdateJune2020> (Erişim Tarihi: 14.05.2020).

Yenal, S. (2020). “COVID-19 Salgınının Uluslararası Gvenlik Açısından Değerlendirilmesi”. *Turkish Studies*, 15(4): 1315-1329.

Yılmaz, S. (2017). *Uluslararası Gvenlik: Teori, Pratik ve Gelecek*. Kaynak Yayınları.

<https://data.oecd.org/price/inflation-cpi.htm>

https://www.imf.org/external/datamapper/NGDP_RPCH@WEO/DEU?zoom=DEU&highlight=DEU

https://www.imf.org/external/datamapper/NGDP_RPCH@WEO/ESP

https://www.imf.org/external/datamapper/NGDP_RPCH@WEO/ITA

https://www.imf.org/external/datamapper/NGDP_RPCH@WEO/FRA

<https://knoema.com/search?query=Import+2020&pageIndex=&scope=&term=&correct=&source=Header>

<https://knoema.com/search?query=export%202020>

<https://stats.oecd.org/index.aspx?queryid=66948>

<https://www.worldometers.info/coronavirus/>